

UDC: 330.341.1

DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-1\(21\)-151-162](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-1(21)-151-162)

Лозинська Тамара Миколаївна,
доктор наук з державного управління,
професор, завідувач кафедри публічного
управління та адміністрування, Пол-
тавська державна аграрна академія,
36003, м. Полтава, вул. Сковороди, 1/3,
тел.: +38 (099) 956 91 99, e-mail: tnloz@rambler.ru

ORCID: 0000-0003-2858-9374

Лозинская Тамара Николаевна,
доктор наук по государственному управ-
лению, профессор, заведующий кафедрой
публичного управления и администри-
рования, Полтавская государственная
аграрная академия, 36003, г. Полтава,
ул. Сковороды, 1/3, тел.: +38 (099) 956 91
99, e-mail: tnloz@rambler.ru

ORCID: 0000-0003-2858-9374

Lozinskaya Tamara Nikolaevna,

Doctor of Science in Public Administration, Professor, Head of the Department of Public Management and Administration, Poltava State Agrarian Academy, 36003, Poltava, Str. Sovorody, 1/3, tel.: +38 (099) 956 91 99, e-mail: tnloz@rambler.ru

ORCID: 0000-0003-2858-9374

КОНФЛІКТ ТРАДИЦІЙНОСТІ ТА ІННОВАЦІЙНОСТІ В ДЕРЖАВОТВОРЕННІ: АРХЕТИПНИЙ ПІДХІД

Анотація: Розглянуто закономірність вияву внутрішньосистемних конфліктів, які супроводжують процес будівництва держави. Використано архетипний підхід, сутність якого полягає у виявленні спільного підсвідомого в традиції такого, що вступає в конфлікт з інноваціями і таким чином обумовлює специфіку державотворення у будь-якій країні. З позицій системного аналізу архетипи ідентифікуються як інваріанти, що відіграють ключову роль у забезпеченні стійкості держави. Наукові положення, узагальнення та висновки, викладені у статті, ґрунтуються на результатах дослідження вчених з різних галузей науки: соціології, системного аналізу, управління, економічної теорії. Визначено, що конфлікт традиційності та інноваційності в державотворенні суперечать між прагненням забезпечити стабільність соціального

життя і впорядкованість у державі шляхом відтворення відомих з минулого поведінкових зразків та внутрішньо притаманною соціальною системою змінювати параметри свого стану завдяки використанню нових поєднань механізмів, ресурсів та технологій управління.

Підкреслено, що розвиток держави може бути забезпечений лише на основі певного економічного базису, створеного завдяки інституту власності. Характер використання інституту власності в різних країнах або в одній країні, але в різний час, може бути різним, проте спільним у процесі використання власності є наявність архетипу психології власника. Відмінності вияву даного архетипу в різних культурних традиціях найбільш виразно відображені у звичаях і ритуалах сільського життя і сільськогосподарського виробництва, що обумовлено історичною первинністю власності на землю. Виявлено наслідки конфлікту між розвитком продуктивних сил (інноваційність) та характером виробничих відносин (традиційність) в аграрній сфері щодо розвитку української державності. Запропоновано шляхи врегулювання суспільних відносин на основі поєднання традиції общинності (колективізму) та ринкових інновацій (індивідуалізму).

Ключові слова: традиція, інновація, архетип, державотворення, конфлікт, суспільні відносини.

КОНФЛИКТ ТРАДИЦИОННОСТИ И ИННОВАЦИОННОСТИ В ОБРАЗОВАНИИ ГОСУДАРСТВА: АРХЕТИПНЫЙ ПОДХОД

Аннотация. Рассмотрены закономерности проявления внутрисистемных конфликтов, которые сопровождают процесс создания государства. Использован архетипный подход, сущность которого заключается в обнаружении общего подсознательного в традиции такого, что вступает в конфликт с инновациями и, таким образом, обуславливает специфику создания государственности любой страны. С позиций системного анализа архетипы идентифицируются как инварианты, которые играют ключевую роль в обеспечении устойчивости государства. Научные положения, обобщения и выводы, изложенные в статье, базируются на результатах исследования ученых из разных отраслей науки: социологии, системного анализа, управления, экономической теории. Определено, что конфликт традиционности и инновационности в создании государства является противоречием между стремлением обеспечить стабильность социальной жизни и упорядоченность государства путем воссоздания известных с прошлого поведенческих образцов и внутренне присущей социальной системе способностью менять параметры своего состояния благодаря использованию новых соединений механизмов, ресурсов и технологий управления.

Подчеркивается, что развитие государства может быть обеспечено лишь на основании определенного экономического базиса, созданного благодаря институту собственности. Характер использования института собственности в разных странах или в одной стране, но в разное время, может быть разным, но общим в процессе использования собственности является наличие архетипа

психологии собственника. Отличия проявления данного архетипа в различных культурных традициях наиболее выразительно отображены в обычаях и ритуалах сельской жизни и сельскохозяйственного производства, что обусловлено исторической первичностью собственности на землю. Выявлены последствия конфликта между развитием продуктивных сил (инновационность) и характером производственных отношений (традиционность) в аграрной сфере относительно развития украинской государственности. Предложены пути урегулирования общественных отношений на основании соединения традиции общинности (коллективизма) и рыночных инноваций (индивидуализма).

Ключевые слова: традиция, инновация, архетип, образование государства, конфликт, общественные отношения.

CONFLICT OF TRADITIONALITY AND INNOVATION IN STATE CREATING: AN ARCHETYPIC APPROACH

Annotation. The article deals with the patterns of manifestation of intra-systemic conflicts that accompany the process of creating a state. The study uses an archetypal approach, the essence of which is to discover a common subconscious in tradition, that which conflicts with innovation and thus determines the specifics of creating statehood in any country. From the perspective of system analysis, archetypes are identified as invariants that play a key role in ensuring the stability of the state. Scientific ideas, generalizations and conclusions set forth in the article are based on the results of research by scientists from various fields of science: sociology, system analysis, management, economic theory. It was determined that the conflict of tradition and innovation in the creation of the state is a contradiction between the desire to ensure the stability of social life and the orderliness of the state by reconstructing behavioral patterns known from the past and the inherent social system's ability to change the parameters of its state through the use of new compounds of mechanisms, resources and management technologies.

It is emphasized that the development of the state can be ensured only on the basis of a certain economic basis created through the institution of property. The nature of the use of the institution of ownership in different countries or in one country, but at different times can be different, but common in the process of using property is the presence of the archetype of the owner's psychology. The differences in the demonstration of this archetype in various cultural traditions are most expressively reflected in the customs and rituals of rural life and agricultural production, which is due to the historical primacy of land ownership. The consequences of the conflict between the development of productive forces (innovativeness) and the nature of production relations (traditional) in the agricultural sector regarding the development of Ukrainian statehood are revealed. The ways of regulating social relations on the basis of combining the tradition of community (collectivism) and market innovation (individualism) are proposed.

Keywords: tradition, innovation, archetype, state formation, conflict, public relations.

Постановка проблеми. Творення держави — безперервність зміни її станів і характеристик (устрою, форм правління, структури економіки, соціальної структури, культурного середовища тощо) породжує питання щодо закономірності, доцільності та незворотності цих змін. Наскільки аж так агресивно Україні треба позбавлятися атрибутів минулого? Чи закономірним у розвитку держави є заперечення минулої традиції (наприклад, колективізму) і чи не ускладнюють подібні заперечення формування традиції сучасної? Ми спостерігаємо кризу ліберальної концепції державотворення, але буде ця криза долатися шляхом перетворення випадкових нововведень у необхідні інновації, чи соціальна система опиниться перед загрозою повернення тоталітаризму?

Відповіді на ці болючі питання частково можна отримати, послуговуючись архетипним підходом дослідження проблеми державотворення, який дозволить виявити соціальні інваріанти, що є ключовими у самоорганізації такої системи як держава.

Аналіз останніх публікацій та публікацій. Оскільки дослідження мало міждисциплінарний характер, у ході його проведення необхідно було знайомитися з останніми публікаціями за такими напрямками, як архетипіка, інновації, публічне управління, традиції, що дозволило сформулювати методологічну основу вивчення впливу дихотомії “традиції — інновації” на державотворення в Україні. Серед наукових робіт, що привернули увагу своєю глибиною та оригінальністю доцільно назвати праці представників української

школи архетипіки Е. Афоніна [1; 2], розробників і дослідників теорії інновації — А. Амоші [3], Стігліца Дж. [4], Й. Шумпетера [5], а також ряд публікацій що стосуються вивчення діалектичного протиріччя між традицією та інновацією, наприклад стаття І. Таркана “Співвідношення традиції та інновації в умовах глобалізації” [6]. Вклад названих та інших науковців у розвиток теорії архетипіки полягає у систематизації архетипів, що детермінують розвиток української культурної та соціальної традиції; формалізації процесу перетворення інновації на традицію (від окремого до загального); виокремленні архетипів (інваріант) у розвитку культури і держави, що надають своєрідності національній традиції. Однак, конфлікт традиційності та інноваційності в межах існуючих архетипів залишається недостатньо добре вивченою проблемою державного будівництва.

Мета статті — виявити вплив архетипів на виникнення конфлікту традиції та інновації в процесі становлення держави та розробити пропозиції щодо його врахування в процесі державотворення в Україні.

Виклад основного матеріалу. Конфлікт як зіткнення протилежних інтересів (з лат. *conflictus* — зіткнення) [7] і неспівпадіння цілей частіше розглядається у контексті специфічної взаємодії між людьми, які можуть бути розподілені на групи за різними критеріями, зокрема і як носії традиційного та інноваційного в суспільному житті. Під конфліктом традиційності та інноваційності в державотворенні ми розуміємо *протиріччя між прагненням забезпечи-*

ти стабільність соціального життя і впорядкованість у державі шляхом відтворення відомих з минулого патернів взаємодії та іманентною здатністю соціальної системи змінювати параметри свого стану завдяки використанню несподіваних конфігурацій механізмів, ресурсів та технологій управління. Таке розуміння сутності згаданого специфічного конфлікту методологічно пов'язане із поняттям “розвиток” — рухом соціальної системи у напрямі її ускладнення, зростання, набуття різноманітності та накопичення випадковостей, які згодом стають необхідними.

Таким чином держава як соціальна система у своєму розвитку спирається на культурну і соціальну спадщину, що відтворюється у малозмінному вигляді протягом тривалого часу — *традицію*, і водночас використовує нові знання і результати їх практичного втілення для усунення накопичених протиріч, які вже не можуть бути подолані традиційними способами — *інновацію*. У термінах теорії систем одночасне існування традиції та інновації створює “різницю потенціалів” [8], що є джерелом виникнення імпульсу для забезпечення якісного перетворення системи. Поява нового знання та продукування інновацій також базуються на минулому досвіді, тому важливо, щоб і традиція була здатна до певного оновлення, і інновація “довела свою життєздатність у традиційній культурі” [6]. Але як би не оновлювалися традиції, зближуючись між собою, і як би не прискорювався цей процес у глобалізованому світі, ми все рівно спостерігаємо різни-

цю у державотворенні різних країн, яке відбувається за схожими принципами: демократична республіка Франція не схожа на демократичну республіку Україна, а федеративна республіка Індія не схожа на федеративну республіку Німеччина. Цю несхожість можна пояснити феноменом переломлення *архетипів* [1; 2; 9] у культурних традиціях країн, стійкістю самих традицій, а також швидкістю дифузії нововведень, що створює або відкидає традиції.

Держава не може існувати поза її економічною основою, яка створюється шляхом використання власності у будь-якій формі (приватній, колективній, державній, комунальній). Звідси — характер використання інституту власності в різних країнах або в одній країні, але в різний час може бути різним, проте спільним у процесі використання власності є наявність архетипу психології власника, вираженого більшою або меншою мірою. Ми спостерігаємо також відмінності прояву даного архетипу в різних культурних традиціях, найбільш виразно відображеного в звичаях і ритуалах сільського життя і сільськогосподарського виробництва, що обумовлено історичною первинністю власності на землю. Осмисленням психології власника як феномену “колективного неусвідомленого” [9] пронизана безліч не лише наукових, а художніх творів, у яких автори намагалися за допомогою яскравих образів продемонструвати інстинктивне прагнення людини до володіння матеріальним (“Кайдашева сім'я” Нечужа-Левицького, “Сто тисяч” Карпенка-Карого, “Хліб” Маміна-Сибіряка, “Тихий

Дон” Шолохова, “Гобсек” Бальзака тощо).

Саме визнання наявності у колективній свідомості психології власника стало найбільш вагомим аргументом на користь запровадження інституту приватної власності на землю, зокрема землю сільськогосподарського призначення, в Україні. Так, В. Месель-Веселяк і М. Федоров ще в 1990 р. наполягали, що: “Самостійності, незалежності громадянина, відродження справжнього господаря землі не може бути без приватної власності” [10]. На жаль, у цей період психологія власника взяла верх над філософськими рефлексіями щодо доцільності збереження традиційності та необхідності підтримки інноваційності у державотворенні України. І з самого початку введення інституту приватної влас-

ності на землі сільськогосподарського призначення було закладено конфлікт між станом продуктивних сил, наявністю сучасних технологічних можливостей їх розвитку і застарілим характером виробничих відносин, дрібнобуржуазним за своєю сутністю, таким, що обумовлював формування економічної свободи в межах незначної за обсягом власності. Відновлення, збереження традицій селянської праці на своїй землі без врахування сучасних технічних можливостей її використання мало цілий ряд негативних наслідків, зокрема і тотальну відмову селян від самостійного ведення господарської діяльності на дрібних приватних землеволодіннях (рисунок).

Як бачимо, понад 60 % землевласників в Україні здають свої земельні ділянки в оренду, не маючи

Розподіл земель сільськогосподарського призначення за формами власності та способи використання сільськогосподарських ділянок приватної власності в Україні, 2018 р., %

Джерело: побудовано автором за даними Держгеокадастру України.

техніко-технологічних можливостей у своєму розпорядженні для їхнього використання і, в той же час психологія власника не дозволяє їм відмовитися від власності. Намагання сформувати українську державність на засадах дрібнобуржуазних суспільних відносин (відмітимо у цьому зв'язку орієнтацію державної економічної політики на підтримку малого і середнього бізнесу, у масі своїй малоєфективного, та руйнацію великих промислових комплексів, особливо тих, які були інтегровані в економіку Російської Федерації) з одночасним прагненням вписати політичну, соціальну та економічну системи до європейського простору є таким собі суспільним когнітивним дисонансом, оскільки наявні тенденції державотворення зовсім не відповідають європейським і світовим реаліям. Архетип “землевласник — селянин, що працює на землі” конфліктує з інноваціями сучасних земельних відносин і не може не гальмувати розвиток держави, яка оголошує себе аграрною. Слід зазначити, що з усіх відносин власності, саме відносини власності на землю зазнали найбільш істотних змін: праця, володіння землею і володіння вилученими корисними властивостями землі перестали бути об'єднані в межах спільної власності.

Земельна власність, у порівнянні з власністю на технології, капітал і присвоєнням корисного продукту, практично втратила своє значення у формуванні новоствореної вартості. Успадкування земельної власності є архетипом у державотворенні багатьох країн, але усе частіше традиція володіння землею поступається

новим можливостям виробництва продукції та контролю за її ринковим обігом на основі використання сучасних інформаційних технологій. Для сільськогосподарського підприємства важливішими стали такі складові промислового капіталу, як машини і технології, ніж земля, яку можна взяти в оренду. Зараз в Україні, як і в багатьох інших країнах світу з розвиненим аграрним виробництвом, великі агропромислові компанії використовують ряд технологічних інновацій, таких, як: Precision farming (система точного землеробства), Geographic Information System, GIS (географічна інформаційна система), Global Positioning System (глобальна система позиціонування, що дозволяє в будь-якому місці Землі визначити місцезнаходження та швидкість об'єктів), Variable Rate Technology, VRT (використання змінних норм (доз) технологічних матеріалів, відповідно до особливостей ділянки поля). Власне кажучи, сучасне сільськогосподарське підприємство є результатом конфлікту між традицією землеволодіння та інноваційністю землекористування, яке в українських реаліях в основному здійснюється на орендованих землях.

Можна виокремити основні наслідки впливу згаданого конфлікту на державотворення, а саме:

- знелюднення сільських територій унаслідок відриву землевласників від господарської діяльності в сільському господарстві. Збереження архетипу “селянин-землевласник” здійснюється тепер у міському середовищі, де проживають спадкоємці первинних землевласників, які

отримують лише незначний дохід від власності, а в усіх інших аспектах землеволодіння вони від власності відчужені. Економічна основа держави стає хиткою;

- соціальне розшарування в сільських спільнотах, викликане перетворенням традиційності колгоспно-радгоспного виробництва; індивідуалізація життя в сільських спільнотах і відсутність об'єднувальних цілей, що поглиблює аксіологічні розриви в суспільстві та не сприяє його згуртуванню;

- переміщення вигід від землеволодіння до землекористувачів — крупних агрохолдингів, афільованих із зарубіжними переробниками, яким збувається значна частка виробленої сільськогосподарської сировини, що користується попитом на відповідних ринках; звуження товарного асортименту власного виробництва на внутрішньому ринку; зростання залежності від продовольчого імпорту та послаблення продовольчої безпеки держави;

- зміщення акцентів на технологічно простіше виробництво сировини з низькою доданою вартістю, високою ефективністю та високими екологічними ризиками; згортання науково-технічної діяльності в усіх сферах економіки, занепад фундаментальної науки і, як наслідок, зростання технологічної залежності країни та перетворення її в сировинний придаток європейської економіки;

- формування негативного ставлення в суспільстві до великої власності і власників, безумовна ідентифікація великої власності з олігархічною економікою і легкість

маніпулювання на цій основі суспільною свідомістю у напрямі обстоювання доцільності націоналізації (Приватбанк), усунення монополії облгазів, які контролювали видобуток, транспортування газу і обслуговування газотранспортних мереж (унаслідок утворилося три монополісти замість одного) тощо. Поширення відповідних стереотипів, які можуть переростати в традицію “грабуй нагробоване”, є вкрай негативним явищем для становлення держави на основі приватної власності;

- абсолютизація “європейських” цінностей як соціокультурних і політичних зразків, що сповільнює самоідентифікацію українців і відновлення українського соціоетнічного архетипу — українність втрачає конкурентоспроможність в мейнстрімі вестернізації. Тут традиційність поступається запозиченим культурним інноваціям, які швидко поширюються через легкість сприйняття таких соціальних установок, як: “кожен сам за себе”, “прибуток понад усе”, “отримуй насолоду від життя”, “бідний — значить дурний” тощо.

Подальше поглиблення протиріччя між розвитком продуктивних сил і виробничих відносин як в аграрній сфері, так і в цілому в економіці стає помітною завадою у досягненні основної цілі інновації — формуванні нового змісту державності. У досягненні цієї цілі традиції та інновації мають стати цілісністю, яка включає систему норм, ідеалів, ціннісних установок [11], що кращим чином забезпечують реалізацію прав людини. Подальше погіршення економічного становища країни (зростання зовнішньої заборгованості, інфля-

ція, скорочення ВВП тощо) (табл. 1) спонукає до знаходження управлінських рішень, спрямованих на забезпечення такої цілісності – збереження традицій соціальної спільності і використання її синергії для продукування інновацій суспільного розвитку.

У цьому зв'язку слід звернути увагу на зростання критики ідеології лібералізму, яка обстоювала пріоритетність економічного індивідуалізму, відкидаючи ідею колективізму як застарілу. Лібералізм, як системоутворювальна ідеологія західної цивілізації, до сих пір не сприймається повною мірою українським суспільством, нашоухуючись на традицію колективізму. Цікаво, що дослідники лібералізму і дослідники традиції з різних боків дійшли схожого висновку про поріг сприйняття інновацій суспільством, який окреслюється

традицією [6]. Будь-яка ідеологія чи суспільний інститут, на думку І. Таркана, еволюціонує, догматизується і згодом деградує [там само]. Така категоричність у встановленні співвідношення між ідеологією та економікою, яка була притаманна К. Марксу (економіка – базис; політика – надбудова), сьогодні не прослідковується, навпроти, вчені все частіше задаються питанням щодо міри впливу ідеології на функціонування економіки. У всякому випадку в Україні не спостерігається прямого зв'язку між поширенням ліберальних цінностей і розвитком економіки, про що свідчать дані, наведені у таблиці. Така інновація в державотворенні як лібералізм нашоухнулася на традиційні для українського суспільства відсутність верховенства права, корупцію, а також непрозорість приватизації та її розподільний характер, кримі-

Таблиця 1

Динаміка основних показників економічного становища України, 2008–2018 рр.

Роки	Зовнішній борг на 1 особу, млн дол. США	ВВП на 1 особу, млн дол. США	Зовнішній борг до ВВП на 1 особу, %	Сальдо державного бюджету, млн грн
2008	2198,1	3891,9	56,5	-12500,7
2009	2245,3	2545,6	88,2	-35517,2
2010	2558,1	2973,9	86,0	-64265,5
2011	2762,4	3570,4	77,4	-23557,6
2012	2963,3	3856,7	76,8	-53445,2
2013	3123,5	4029,9	77,5	-64707,6
2014	2884,5	3010,1	95,8	-78052,8
2015	2771,3	2115,1	131,0	-45167,5
2016	2660,0	2185,6	121,7	-70130,2
2017	2744,0	2639,9	103,9	-47849,6
2018	2713,2	3094,5	87,7	-59247,9

Джерело: побудовано автором за даними Міністерства фінансів України (<https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/>).

налізацію господарської діяльності і масове вивезення капіталу. Політичні та економічні еліти в Україні навіть не намагалися обмежити соціальними зобов'язаннями, не притаманними більшості населення, що взагалі ставить під сумнів поширення лібералізму в країні навіть у тому вигляді, в якому він домінував у Європі у 50-х роках минулого століття. Особливо тривожною виглядає тенденція до наростання конфлікту між традиційністю та інноваційністю в Україні на тлі відомого дослідження Фукуями, в якому він розглядає сучасний стан лібералізму як “фінальну точку ідеологічної еволюції людства”, “остаточну форму уряду в людському суспільстві” [12]. Недааремно ми спостерігаємо зростаючу неефективність ліберально-демократичних інститутів, які з успіхом використовувалися в західних країнах повоєнного періоду, а в Україні вони утворювали інституційні пастки, вихід з яких ще треба буде знаходити.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи результати рефлексії, наважимося викласти ряд зауважень щодо врахування конфліктів традиційності та інноваційності при прийнятті управлінських рішень.

1. Насамперед варто віддати пріоритет регулюванню земельних відносин, особливо з огляду на перспективу відміни мораторію щодо трансакцій із земельними ділянками у вигляді купівлі-продажу. Більше права мають отримати землекористувачі, на них також необхідно перекласти і відповідальність за якість земельних ділянок. Архетип землевласника при цьому збережеться, але

традиція його реалізації змінюватиметься і обмежуватиметься невеликими розмірами земельних ділянок. З цього приводу автор має додаткові міркування управлінського характеру, які виходять за межі предмету статті.

2. Доцільним є знаходження можливостей для інвестування у фундаментальну науку, наприклад участь у міжнародних наукових проектах. У протилежному випадку економіка вимушена буде орієнтуватися на залучення технологічних інновацій, вартість яких постійно зростає. Сировинна спеціалізація України відіграватиме роль додаткового негативного чинника щодо модернізації економіки як основи розвитку державності. Слід відмітити, що спостерігається осучаснення традиції ведення господарської діяльності і власники бізнесу цілком готові змінювати його далі, співпрацюючи з науковими установами, державою і органами місцевого самоврядування.

3. Враховуючи архетип общинності, слід сприяти будь-яким проявам громадянської активності створювального характеру і попереджувати збільшення соціальних розривів по лініях: схід — захід; україномовність — неправиліномовність; село — місто; власник — невластник; багатий — бідний; правильний вірянин — неправиліний вірянин тощо. Такі процеси як кооперація, кластеризація, співпраця і об'єднання мають не просто регулюватися правовими механізмами, а й отримувати бюджетну підтримку.

4. Доцільним є відновлення статусу країни-транзитера, традицій-

них економічних зв'язків і пошук нових партнерів для розширення ринків збуту, доступу до ресурсів і технологій. З точки зору системного підходу система має бути відкритою для здійснення обміну енергією (інформацією, фінансами, ресурсами тощо) і впорядкованою, тобто має бути добре владжена організаційно-функціональна структура держави, інакше система буде деградувати, може втратити цілісність, а її частини будуть поглинатися іншими системами.

Продовження досліджень і більш детальне опрацювання пропозицій за усіма окресленими напрямками є перспективним з огляду на необхідність подолання гострої суспільно-політичної кризи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афонин Э. А. Архетипика как новое научное направление междисциплинарных исследований проблем государственного управления / Э. А. Афонин, Е. В. Суший // Государственное управление в XXI веке: традиции и инновации. М.: Изд-во МГУ, 2011. Ч. 3. С. 111–122.
2. Донченко О. А. Архетипи соціально-го життя і політика: [монографія] / О. А. Донченко, Ю. В. Романенко. К.: Либідь, 2001. 334 с.
3. Амоша А. М. Совершенствование системы управления инновациями как условие ускорения реформ в Украине / А. М. Амоша, А. И. Землянкин, И. Ю. Пидоричева // Экономика Украины. 2015. № 9 (638). С. 49-65.
4. Стиглиц Дж. Цена неравенства / Дж. Стиглиц. М.: Эксмо, 2015. 512 с.
5. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку: дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / Й. А. Шумпетер ; пер. з англ. В. Старка. — К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2011. — 242 с.
6. Таркан И. И. Соотношение традиции и инновации в условиях глобализации / И. И. Таркан. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://uchebnikfree.com/sovremennogo-obrazovatel'nogo-metodologiya/tarkan-sootnoshenie-traditsii-innovatsii-25316.html>.
7. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень / Уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. — К.: Довіра, 2006. 789 с.
8. Мельник Л. Г. Фундаментальные основы развития / Л. Г. Мельник. — Сумы: ИТД “Университетская книга”, 2003. — 288 с.
9. Юнг К. Архетипи і колективне несвідоме / К. Юнг; пер. К. Котюк. — Львів: Астролябія, 2018. — 608 с.
10. Месель-Веселяк В. Земельні відносини на селі / В. Месель-Веселяк, М. Федоров // Сільські вісті. № 235, 12.10.1990.
11. Травников Г. И. Традиции и инновации как источник развития современного образования / Г. И. Травников // Научные ведомости. Серия: Философия. Социология. Право. — 2010. — №2 (73). Вып. 11. — С. 19–22.
12. Fukuyama Francis. The End of History and the Last Man / Francis Fukuyama. — New York: Free Press, 1992. — 432 p.

REFERENCES

1. Afonin, E. A., Sushiy, E. V. (2011). Arkhetipika kak novoe nauchnoe napravlenie mezhdistsiplinnykh

- issledovaniy problem gosudarstvennogo upravleniya [Archetypes as a new scientific field of interdisciplinary research of problems of public administration]. Gosudarstvennoe upravlenie v XXI veke: traditsii i innovatsii – Public administration in the XXI century: traditions and innovations, 3, 111-122 [in Russian].
2. Donchenko, O. A., Romanenko, Yu. V. (2001). Arkhetypy sotsialnoho zhyttia i polityka [Archetypes of social life and politics]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
 3. Amosha, A. M., Zemlyankin, A. I., Pidoricheva, I. Yu. (2015). Sovershenstvovaniye sistemy upravleniya innovatsiyami kak uslovie uskoreniya reform v Ukraine [Improving the innovation management system as a condition for accelerating reforms in Ukraine]. Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine, 9(638), 49-65 [in Russian].
 4. Stiglitz, J. (2015). Tsena neravenstva [The Price of Inequality]. Moscow: Eksmo [in Russian].
 5. Schumpeter, J. A. (2011). Teoriia ekonomichnoho rozvytku: doslidzhennia prybutkiv, kapitalu, kredytu, vidgotka ta ekonomichnoho tsykladu [The Theory of Economic Development. An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle]. Kyiv: Vydavnychiy dim “Kyievo-Mohylianska akademiia” [in Ukrainian].
 6. Tarkan, I. I. (n.d.). Sootnoshenie traditsii i innovatsii v usloviyakh globalizatsii [Correlation of tradition and innovation in the context of globalization]. Retrieved from <https://uchebnikfree.com/sovremennogo-obrazovatel'nogo-metodologiya/tarkan-sootnoshenie-traditsii-innovatsii-25316.html> [in Russian].
 7. Skopnenko, O. I., Tsybaliuk, T. V. (Eds.). (2006). Suchasnyi slovnyk inshomovnykh sliv: blyzko 20 tys. sliv i slovopoluchen [Modern dictionary of foreign words: about 20 thousand words and phrases]. Kyiv: Dovira [in Ukrainian].
 8. Melnik, L. G. (2003). Fundamentalnye osnovy razvitiya [Fundamentals of development]. Sumy: ITD “Universitetskaya kniga” [in Russian].
 9. Jung, C. G. (2012). Arkhetypy i kolektivne nesvidome [Archetypes and the collective unconscious]. Lviv: Astroliabiiia [in Ukrainian].
 10. Mesel-Veseliak, V., Fedorov, M. (1990). Zemelni vidnosyny na seli [Land relations in the village]. Silski visti – Village news, 235. [in Ukrainian].
 11. Travnikov, G. I. (2010). Traditsii i innovatsii kak istochnik razvitiya sovremennogo obrazovaniya [Traditions and innovations as a source of development of modern education]. Nauchnye vedomosti. Seriya: Filosofiya. Sotsiologiya. Pravo – Scientific Bulletin. Series: Philosophy. Sociology. Law, 2(73), 11, 19-22 [in Russian].
 12. Fukuyama, F. (1992). The End of History and the Last Man. New York: Free Press [in English].